

Perspektiv

NORDJYSKE

ONSDAG 9. januar 2019

Hang til sang

FÆLLESSANG: I en alder af 125 år skaber Højskolesangbogen fortsat glæde og sammenhold. Næste år udkommer 19. udgave.

SIDE 4-9

I FÆLLESSANGEN ER DER HVERKEN TABERE ELLER VINDERE

KLANG: Fællessang er den hurtigste vej til at danne nye fællesskaber og er samtidig et middel til velvære og lykke. Men fællessangen kan også bruges, når vi sørger - eller nationale tragedier er så store, at vi ikke kan tale om dem. Sprøde og veloplagte klange fylder Aalborg Medborgerhus og Bibliotek denne tidlige morgen på en af de første dage i 2019. Tonerne kommer fra et flygel, der står blandt hyldevis af bøger. Mens de første søvnige biblioteksbrugere lister ind i varmen for at låne en bog eller en computer, begynder vi at synge.

Den første sang er "Svantes lykkelige dag". Vi er ni, der denne onsdag er mødt op for at synge. Med pianisten og initiativtageren er vi 11. I midten står Solvej Nygaard Gregersen, som har taget initiativ til fællessangen. Det er også hende, der vælger de melodier, vi skal synge. Altid fem. Inden hver sang begrundes hun, hvorfor vi netop skal synge denne sang - og hvad den betyder for hende.

Hun flyttede til Aalborg for knap et år siden, da hun havde fået job som grafisk designer i DR. I København gik hun hver onsdag til morgensang på hovedbiblioteket og opsøgte derfor noget lignende i Aalborg. Da det ikke fandtes, besluttede hun at spørge på Aalborg Medborgerhus og Bibliotek, om hun måtte benytte sangbøger, flygel og lokale til at samle folk.

Hendes initiativ har siden september resulteret i uforpligtende morgensang hver onsdag. Man kan bare møde op klokken 8.30 og behøver ikke at melde sig til på forhånd.

At Solvej Nygaard Gregersen gerne vil synge sammen med andre, er der flere grunde til:

- I København nød jeg rigtig meget at gå til morgensang. Enkelte deltog fast hver eneste gang, men ellers dukkede folk bare op fra gang til gang. Netop det uforpligtende fællesskab er selve pointen, siger Solvej Nygaard Gregersen.
- Man behøver ikke at øve sig på forhånd, og

man behøver ikke at kende nogen af de andre. Man behøver heller ikke at snakke med nogen. Man behøver ikke engang at fortælle, hvad man hedder. Man kan bare møde op - og gå videre bagefter, tilføjer hun.

Det er tydeligt at se, at det er sådan mønstret er: Vi, der synger med, tager end ikke vores overtøj af, mens vi synger.

Solvej Nygaard Gregersen er vokset op med en sangtradition på både friskole og efterskole og synes, at vi i Danmark har en enestående sangskat, der bare skal bruges.

Men fællessangen giver også et særligt rum mellem dem, der er med.

- Det er et enormt rigt rum at befinde sig i. Her finder vi hinanden som mennesker på tværs af alder, køn, baggrund, etnicitet og religiøsitet. Vi deler noget ret intimt, selvom vi ikke engang ved, hvad hinanden hedder, siger Solvej Nygaard Gregersen.

Netop den fællesskabsfølelse, der opstår, når flere synger sammen, har professor emeritus fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium i København Inge Marstal forsket i.

- Når man synger sammen, bliver grænser og forskelle, som man oplever i sin hverdag, ophævet. Ligegyldigt hvilken alder, køn og kulturel baggrund man har. Hovedsagen er, at man bidrager med sin egen stemme, og at hver eneste stemme har en værdi, siger Inge Marstal.

- Der er ingen tabere og ingen vindere. Alle stemmer smelter sammen, og man bliver samlet til én organisme: Man synger den samme sang - samme tekst og melodi, og man begynder samme sted og slutter samme sted. Man trækker oven i købet vejret på samme tid. Man ånder sammen, siger Inge Marstal.

- Det fællesskab, der opstår netop dér, føles meget stærkt. Alle disse individuelle "jeg'er" bliver til ét stort "vi", siger hun.

Rent fysiologisk sker der også noget i vores hjerner, når vi synger sammen. Man udskiller

endorfiner, så man bliver glad, og også hormonet oxytocin påvirkes. Oxytocin kaldes kærlighedshormonet, der påvirker os, så vi får lyst til at knytte os tættere til hinanden.

Et hold forskere fra England har for et par år siden påvist, at en gruppe af mennesker, der synger sammen, hurtigere vil udvikle et stærkt fællesskab og venskabelige følelser for hinanden - hurtigere end hvis de foretager sig andre aktiviteter sammen.

Ifølge forskerne skyldes det blandt andet, at fællessang synkroniserer vores kroppe og får de forskellige hormoner til at stige.

Sangen kan bruges som en genvej til hurtigt at skabe fællesskabsfølelse, når en større gruppe af relativt fremmede skal knyttes tættere sammen på en effektiv måde.

I Aalborg Medborgerhus og Bibliotek er vi nået til sang nummer to, og mens Solvej Nygaard Gregersen præsenterer melodien, haster en kvinde med barnevogn hen til os.

Hun lemper den otte måneder gamle Thure ud af barnevognen og lægger ham på maven. Nu er vi 13 til morgensang i medborgerhuset. Babyen har prøvet det før og er ofte med om onsdagen. Med store brune øjne kigger han op, mens vi begynder at synge "Den danske sang". På en måde får sangen ekstra kraft nu.

ALSANG OG UTØYA

Fællessangen bliver ofte brugt som en "ice-breaker" på høj- og efterskoler.

En af dem er Halvorsminde Efterskole og Fri Fagskole, der ligger i Hjørring. Skolen gør meget ud af at etablere en sangtradition, så snart eleverne begynder på skolen.

- Vi prioriterer fællessang højt. Vi har fællessang på skemaet, så alle medarbejdere og elever synger sammen HVER dag, og det sender jo også et signal, siger forstander Jens Beermann.

- Det betyder, at vi virkelig får skabt en kultur, hvor de unge mennesker elsker at synge, siger han.

Sangtraditionen lever også naturligt på Osted Fri- og Efterskole, hvor Per Krøis Kjærsgaard er forstander.

Når eleverne efter et efterskoleophold kommer tilbage for at besøge skolen, nævner de oftest fællessang, når de bliver spurgt, hvad de savner mest, fortæller han.

- Morgensang er noget af det, der har betydning mest. Eleverne synes virkelig, at det er nogle særdeles hyggelige stunder, siger Per Krøis Kjærsgaard.

Foruden sin forstandertjans tager han også rundt i landet og holder foredrag om fællessang. "Hvorfor er det nu, vi synger", hedder hans foredrag, og det er der ifølge Per Krøis Kjærsgaard rigtig mange grunde til.

Sangen kan eksempelvis give en form for national samhørighed, mener han og nævner en afstemning, som DR har holdt. Her skulle folk vælge, hvilken sang, som betød mest for dem, og H.C. Andersens "I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme" fik en førsteplads.

Også når vi har brug for at stå sammen, kan sangen være et godt omrekningspunkt, mener han - og minder om alsangsarrangementer under Anden Verdenskrig. Formålet med de danske alsangsstævner var først og fremmest at få deltagerne til at syngende kendte danske fædrelandssange og derigennem udtrykke deres nationale følelser, men alsangen blev også brugt som en passiv demonstration mod besættelsesmagten og et udtryk for indbyrdes sammenhold.

Per Krøis Kjærsgaard fortæller, at den norske befolkning brugte det at syngende i forbindelse med Utøya-tragedien i 2011, hvor adskillige unge nordmænd blev dræbt på øen Utøya af den norske højreekstremist Anders Behring Breivik.

- Da tragedien ramte, begyndte nordmændene at syngende "Kringst av Fiender". Nogle gange slår almindelig samtale ikke til, og så må man syngende sammen. Når et land rammes af noget udefrakommende, har man brug for sangene.

Det havde man under besættelsen, og det havde man i Norge i den helt konkrete forfærdelige episode, forklarer Per Krøis Kjærsgaard. Selv om sangen "Kringst av Fiender" oprindeligt er norsk, har den været mere kendt i Danmark. Fredsbevægelsen brugte den i 70'erne, og Kim Larsen har sunget den, men den har ikke været helt så udbredt i Norge.

EN SANG TIL DEN KOLDE KRIG

I det hele taget er sange en god anledning til at minde helt konkrete historiske begivenheder og tidsepoker.

- Det er en af de vigtigste grunde til at syngende, synes Per Krøis Kjærsgaard og citerer den spansk-amerikanske filosof og humanist Georg Santayana.

- Den, der ikke lærer af historien, er dømt til at gentage den.

Per Krøis Kjærsgaard nævner Anden Verdenskrig som en krig, færre og færre har været øjenvidner til - simpelthen fordi krigens afslutning efterhånden ligger så mange år tilbage.

- Hvis børn ikke kender nogen, der selv har oplevet krigen, og hvis vi skal minde dem om, at vi ikke skal begå fortidens fejl igen, så er der historieundervisningen tilbage. Men der er også sangen, siger Per Krøis Kjærsgaard og nævner et eksempel.

- Når vi på min skole syngende "En lærke letted", fortæller vi samtidig børnene, at Danmark engang var besat, og at sangen handler om, at man efter de fem forbandede år igen måtte bestemme, hvad man tænkte, sagde og gjorde.

- I marts syngende vi ofte "Den blå anemone", som Kaj Munk skrev, og så fortæller vi, hvordan nazisterne skød ham i den sidste del af krigen, siger han.

- I november har vi sunget "Mørk er november", som er skrevet i 1959 under den kolde krig, og som fortæller om dens forfærdelige skyggeside i form af atomprøvesprængninger og våbenkapløb. Så er der mange sange, der har en historisk baggrund, siger Per Krøis Kjærsgaard.

- Man bliver en lille smule klogere og gledere, hver gang man syngende en god sang, siger han. Sange kan også formidle en god historie, hvilket "Jens Vejmand" er et eksempel på, og fællessang er faste og vægtige ritualer i nære begivenheder som dåb, bryllup og begravelser. Lejlighedssangen til familie- og andre begivenheder et helt kapitel for sig.

Per Krøis Kjærsgaard har selv skrevet flere lejlighedssange. En af dem er "Kære linedanser", som han skrev til sin nieces konfirmation. Sangen er blevet så udbredt, at den siden er optaget i en lang række sangbøger - blandt andre højskolesangbogen, og "Kære linedanser" i 2015 blev kåret til at være i top-ti over Danmarks bedste fællessange i en afstemning, som DR stod for.

På Aalborg Medborgerhus og Bibliotek er netop "Linedanser" morgens femte og sidste sang.

Solvej Nygaard Gregersen fortæller, hvorfor hun har valgt den - at det er en stærk sang og at det er oplagt at syngende om at holde balancen i livet på kanten til et nyt år, hvor mange måske gør status og funderer over livet.

Vores stemmer er nu så meget varmet op, at vi kan overdøve larmen fra den maskine, der af en eller anden grund er begyndt at køre rundt i lokalet.

Fotografen holder op med at tage billeder og begynder også at syngende med: "For den sang vi altid på min efterskole".

Efter "Linedanser" opløses gruppen hurtigt. Ingen taler sammen, men smiler til hinanden og smutter ud i morgenen, som er blevet lidt lysere i løbet af de 20 minutter, der er gået.

Solvej Nygaard Gregersen begynder at samle sangark sammen og siger, at fællessangen betyder meget for hende:

- For mig kan det faktisk være en pause fra alt mulig andet. I mit daglige liv oplever jeg ofte, at vi kridter grænserne op og må gå på alle mulige kompromisser. Lige her finder jeg en tidsløse, hvor alt andet ophæves for en stund.

